

susținute ale tuturor românilor care au plecat, care vor pleca, care trăiesc și care vor trăi peste hotare, să transmită și să perpetueze în micile lor cercuri imaginea românilor și a României... să sperăm într-un mod pozitiv.

– Ești izolat și integrat în aceeași măsură. Practic te integrezi și te izolezi singur. Te integrezi din nevoia de a supraviețui și din dorința de a te realiza profesional și te izolezi în cercurile tale din nevoia de confort moral și spiritual.

Adaptabilitatea este o calitate umană și cu toate acestea nu cred că te vei integra niciodată complet în orice societate în care afiliațiile sunt aproape inexistente.

– Aș putea spune că, în cazul meu fericit, i-am cucerit prin arta mea. Pictura, desenul, artele vizuale în general au avantajul de a folosi un limbaj universal, ceea ce mi-a îngăduit o comunicare și o acceptare mult mai rapidă în cercurile de cultură americane.

Modul personal de interpretare a realității și a stărilor sufletești, de a le explica printr-o multitudine de nuanțe de culori sau tușe de cărbune, a fost îndrăgit și apreciat de iubitorii de frumos cât și de colecționarii și criticii de artă, ceea ce, dacă nu le-a cucerit chiar inimile, le-a deschis sufletul, făcând acel proces de adaptare, acceptare sau integrare mai puțin anevoios.

– Pentru aceasta ar trebui să ne întoarcem în timp cu peste 20 de ani, când vestul Europei și vestul îndepărtat erau un simbol al libertății, reprezentau locul lipsit de obstrucții sociale, politice, economice sau religioase. Prin asta Europa de vest și America au cucerit inimile celor dornici de libertate de exprimare cât și de libertate în general.

După cum știm, lucrurile s-au schimbat dramatic și

sunt în continuă schimbare. Am observat că încă mai există „mirajul vestului”, dar care este de data aceasta nu numai neînțeles, dar și condus doar de câștiguri materiale. Ar trebui să știm cu toții că este adevărat că nu sunt „căței cu colaci în coadă” nicăieri în lume. Am cunoscut și români care s-au realizat în țările din vest, dar și mulți alții, care din păcate constituie majoritatea, care muncesc din greu să supraviețuiască de la o lună la altă. Mulți din ei s-ar întoarce acasă, dar nu au cu ce. La aceasta se mai adaugă și „orgoliul rănit”, rușinea de a te întoarce acasă după ce ți-ai irosit, de multe ori, cei mai frumoși ani din viață, fugind după o himeră. După aproape 25 de ani de viață în occident, pot spune, cu scuzele de rigoare, că dacă românii ar munci atât de mult și de bine acasă, cum sunt forțați să muncească în „lumea liberă”, România ar fi în cel mai scurt timp una dintre cele mai înfloritoare țări din Europa și poate chiar din lume.

– Legătură cu Țara am ținut-o totdeauna. Cred și sper că orice român întreg la minte și la suflet nu va rupe niciodată legătura cu pământurile natale. Indiferent cât de selectiv ar fi memoria ta ca individ, nu cred că poți șterge amintirile copilăriei, ale adolescenței, ale tinereții...

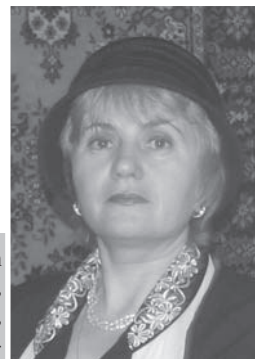
Dacă uiți de trecut, în afară de faptul că ai să intri gol sufletește într-o lume nouă, străină, nu ai să poți niciodată măsura progresul în viitor, nu ai să poți analiza, după o viață de muncă, dacă ai trăit sau doar ai supraviețuit.

În ceea ce mă privește, voi reveni acasă. Ca peste tot, sunt și plusuri și minusuri, este un proces, nu numai un pas, este aproape o necesitate, nu numai o dorință, atât din punct de vedere spiritual cât și sentimental.

Claudia PARTOLE

CE ÎNSEAMNĂ A FI ROMÂN... PRETUTINDENI

Claudia Partole este membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și a Uniunii Scriitorilor din România. Moderatoare a Salonului Literar-Artistic de la Biblioteca Națională „Ion Creangă” din Chișinău, redactor-șef al revistei „Univers muzical”. Prodigioasă autoare de proză, poezie, teatru, eseu, interviuri, creația sa a fost răsplătită cu onorante premii și mențiuni. În acest an a primit „Medalia EMINESCU” pentru întreaga activitate literară.

– Adevărul e că în toate există și una, și cealaltă. Pentru mine, care viețuiesc într-un spațiu pus la cele mai diabolice încercări, dezavantajul și beneficiul a fost condiționat de frustrare: aspirând mediul (social) nefiresc apartenenței mele, mi-am fortificat, totuși (printr-o minune!), esența (ca ființă umană), personalitatea și, în mod clandestin (fluidic!), mi-a fost infiltrat un sentiment exorbitant al provenienței (ca speță umană). Doar e știut că cele mai necruțătoare experiențe pe unii îi frâng, iar pe alții îi fac să devină mult mai rezistenți și mai imuni, învățându-i, totodată, să discearnă și să înțeleagă adânc în sine *cine sînt, de unde vin și unde ar vrea să ajungă*. Avantajul (uneori și el defavorabil!) este faptul că *am*

descoperit (prin voința nu știu, dar bănuiesc!, a cui!) niște țândări din Marele Adevăr și, iată, pînă acum încerc să demonstrez aceste reflecții și altora (din spațiul meu „claustrat”), recurgînd la o formulă arhicunoscută: scrisul! Dar în lumea cuvintelor, știut lucru, am tot avea de trudit pînă dincolo de viață! Providența ne oferă azi subiecte pentru care ne-ar invidia, bănuiesc, pînă și Shakespeare...

– Nu eu am ales să mă nasc în Basarabia! A fost voința Supremă (El ne indică spațiul și mitra etnică...) și, bănuiesc, nu întîmplător. Precum nu mi se pare accidentală nici ruperea, desprinderea acestui spațiu românesc de la matcă. Astfel se încearcă tăria unui neam!... Eu,

bunăoară, dacă mă nășteam într-o „fiolă”, protejată de toate vitregiile și deșertăciunile lumii, sau unde nu există fenomenul seismelor zilnice, eram (îmi închipui!) un „copil” cuminte, dar poate infatuat, oricum, mult mai altfel decât sînt: copilul circumscris de pe cînd suga laptele matern! Nu se știe însă dacă acum m-ar fi durut atît de profund durerea străină. Destinu-mi e marcat de acest loc, de această dedublare! Aici am înțeles ce înseamnă să prețuiești ceva ascuns adînc în sine și să dorești ceea ce realizezi că-ți aparține. Posibil, un asemenea sentiment îl au copiii abandonăți și maturii care sînt renegați de ai lor. Aici am învățat să simt, să doresc, să visez la ceva aproape imposibil – în permanență! Și să lupt, dar cu altfel de arme decât cele careucid. În acest context, îi sînt recunoscătoare providenței că m-a dăruit cu dramul de har care mă ajută să mă joc uneori (dar foarte des!) în Cuvinte (asemeni *Jocului cu mărgele de sticlă* a lui Hesse!). Deși, atunci cînd sînt mai mult om decât pasăre (căci pînă azi am convingerea că, de la începutul începuturilor, omul putea să zboare!), cred că e o nedreptate să-ți fie dată o singură viață și pe aceea s-o trăiești ca un masochist. Din acest motiv (și cu speranță!) dau prioritate filosofiilor și teoriilor ce pretind că s-ar putea să mai revenim în astă lume – prin reîncarnare! Iată atunci, poate, după o experiență dură, aș dori să nimeresc în... Tibet! Poate, India?! Sau Egipt?! Izrael... Sau în Danemarca, care, cică, „putrezește”(!). Și, dacă iarăși ar fi să decidă Altcineva în locul meu?! Acum însă, în această viață, dacă ar fi să aleg în Țară un loc unde m-aș simți bine, aș veni la Iași. Am un răspuns pentru opțiunea mea, dar ar fi prea multe de povestit...

– În vacanțe (dar nu prea le am!) prefer să fug de-acasă – fie Acasă (în România), fie într-o lume necunoscută. Călătoriile sînt marea mea slăbiciune! Și, de obicei, prefer periplitul cu... eleniS (Sinele). Am văzut multe țări și mi-au plăcut toate, dar de fiecare dată mi-a fost dor de acest spațiu unde se reflectă mai bine ca oriunde ambițiile mai marilor și unde, cu părere de rău, în toată ziua nu funcționează ceva... Poate pentru a te simți dublu fericit? Căci asta se întîmplă, după ce ai pus în funcțiune toate pîrghiile și relațiile! În acest context îmi place să-mi amintesc de lotusul care e superb, dar crește în mlaștină, smîrc. Asta mă consolează, deși doar pentru cîteva clipe!

– În spațiul basarabean românii sînt percepuți diferit. Unii uită că le-au fost deportați părinții, dar își amintesc de palma pe care a primit-o bunicul lor de la un jandarm român (!). Cred că și aceasta ne caracterizează firea de neam care, deși poartă mereu în suflet nostalgia pentru ai săi, nu se poate desprinde nicidecum de străinul care l-a umilit și dominat...

– Întotdeauna mi-a fost dor de România și de românii de peste Prut (cu o sete și o foame imposibil de redat!). Și de foarte multe ori m-am simțit sărăcită de sacrul pe care românii din Țară l-au avut și-l au fără a-l prețui îndeajuns. Mai simt și o foarte ciudată senzație de „infectare lăuntrică” a ființei mele (dar și a majorității basarabenilor, cu

excepția celor „leproși” de-a binelea) cu un morb pe care nu mi-l va scoate (oricît de mult aș vrea!) nici un vraci (oricît de român ar fi) – e un implant inoculat în subconștient, prin metode abile, diabolice... Și cred că, atîta timp cît nu vom recunoaște noi, basarabenii (din infatuare) acest fapt, iar frații noștri (de peste Prut) nu ne vor accepta (fără a ne arăta sechelele, fără a ne aminti că am fost „violați” din matrice), nu ne vom reintegra (reuni). Asta este ipoteza mea! Deși, mă gîndesc că o fi un atu și acest calvar, o probă pe care am trecut-o (ca neam dintr-un Neam) cu brio – am rezistat și existăm!

– Dacă aș adapta întrebarea: „prin ce i-ați «cucerit» pe ocupații” la condiția basarabeană, aș răspunde prin proverbiala zicere a scriitorului Ion Druță: „povara bunătații noastre”... Ea a fost de vină! Dacă aveam în noi doza de manifestare a verticalității, de menținere a distanței (față de străini), de conservare a valorilor, asemenea celor din republicile baltice, acum (și demult!) eram liberi în măsura în care poate fi concepută libertatea unui neam. Doar nici românii – români!, nu se pot considera totalmente independenți. Mi-e teamă că devin tot mai dependenți de alte forțe dominante... Dar, asta e! Iarăși zic: părerea îmi aparține!

Despre noi, românii-basarabeni, ce-aș mai avea de spus!? Ei, sovieticii (rușii!), care ne-au supus cu brutalitate și ne-au captivat cu abilitate, pînă acum ne mai strîng în brațe, asemenea ursului brun, care-și stăpînește astfel victima. Nu știu cum vom scăpa din strînsoarea-îmbrățișare (!), pentru că, de fapt, de noi depinde...

– Trăiesc și retrăiesc (cu gîndul și sufletul) tot ce se întîmplă în România. Cîndva visam să ajung în țară, cel puțin s-o văd, să aspir aer pur-românesc. Mi se părea ceva aproape imposibil, deși fratele bunicului locuia la Iași, iar al bunicii la București. Nu mi s-a permis nici s-o însoțesc pe bunica! Iar cît am studiat la facultate a trebuit să tac și să nu mă laud cu neamuri peste Prut (deși securitatea, la sigur, era informată!). Dacă spuneam, aș fi fost exmatriculată, ca personaj suspect. Dar, precum ziceam, întotdeauna am avut o sete nebună de carte românească, de cîntecul nostru străbun (care aici, la noi, se cînta mai mult pe la sate) și de tot ce venea din Țară. Moștenesc această nostalgie de la mama!

Imaginea României, în realitate, este cum este. Depinde în care oglindă te uiți! Dacă e una concavă sau convexă, dar poate strîmbă sau cu reflecții și efect reverber... Eu am propria imagine, pe care o țin adînc în suflet (e asemenea celei pe care o păstrează mama mea!) și n-o împrumut nimănui, decât copilului meu, de cîte ori mi-o cere...

Iar noțiunea de *a fi român*, în esență, înseamnă *a fi sau a nu fi*, indiferent unde te afli...